

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

برگرفته از: میدل ایست آی
نویسنده: ناداو راپاپورت
برگردان: م قربانی
۱۴ اکتوبر ۲۰۲۴

دستور العمل هانیبال چیست و چرا بحث برانگیز است؟

منتقدان می‌گویند که ارتش اسرائیل معتقد است که «یک سرباز مرده بهتر از یک سرباز زنده شده است!»
فرمان هانیبال دستوری است که به وسیله ارتش اسرائیل صادر شده است. هدف آن جلوگیری از زنده شدن سربازان اسرائیلی با استفاده از آتش سنگین برای متوقف کردن آدمربایان است، حتی اگر به کسانی که دستگیر شده اند آسیب برساند یا آن‌ها را بکشد.
این دستور العمل طی دو دهه گذشته در عملیات ارتش اسرائیل مورد استفاده قرار گرفته است، اما پس از حمله ۷ اکتوبر و جنگ اسرائیل در غزه مورد بررسی قرار گرفته است.
در تحقیقی از سوی روزنامه اسرائیلی هآرتص در جولای ۲۰۲۴ گزارش شده است که ارتش اسرائیل از این دستور العمل زمانی استفاده کرد که حماس به جنوب اسرائیل حمله کرد، در این ماجرا حدود ۱۳۹.۱ نفر کشته شدند. بیش از ۲۵۰ سرباز، غیرنظامی و اتباع خارجی زنده شدند و سپس به غزه منتقل شدند. اما، ادعا می‌شود که استفاده از این دستور العمل منجر به مرگ غیرنظامیان و سربازان اسرائیلی شد.

چرا دستورالعمل هانیبال ایجاد شد؟

این دستورالعمل ابتداء در سال ۱۹۸۶ از سوی فرماندهی شمال ارتش اسرائیل نوشته شد و تا حدی نشان دهنده این است که چگونه اسرائیل از نظر تاریخی پیرامون مذاکرات برای تضمین آزادی گروگان‌های اسرائیلی، مانند قتل عام معالوت در ماه مه ۱۹۷۴ و هواپیماری انتبه در جولای ۱۹۷۶، قصور می‌کند. این امر پس از ربوده شدن سربازان اسرائیلی و انتقال آن‌ها به لبنان در طول دهه ۱۹۸۰ میلادی و آزادی تعداد زیادی از اسرای فلسطینی برای تضمین آزادی آن‌ها صورت گرفت. در جون ۱۹۸۲، اسرائیل به خاک لبنان تجاوز کرد. در تابستان همان سال، جبهه خلق برای آزادی فلسطین (پی اف ال پی) که به وسیله احمد جبریل تأسیس شده بود، در حوادث جداگانه موفق به اسیر گرفتن چند سرباز اسرائیلی شد.

سربازان اسرائیلی (از سمت چپ) نسیم سالم، یوسف گروف و هزی شاعی بر اساس توافق‌نامه جبریل در ماه مه ۱۹۸۵ آزاد شدند (AFP).

در فبوری ۱۹۸۵، اسرائیل تحت کنترل دولت وحدت ملی اسرائیل به رهبری شیمون پرز، خروج از لبنان را آغاز کردند. سه ماه بعد، پس از ماه‌ها مذاکره، توافق‌نامه جبریل با جبهه خلق برای آزادی فلسطین به امضاء رسید. سه سرباز اسرائیلی – یوسف گروف، نسیم سالم و هزی شاعی – در ازای ۱۵۰۱ اسیر فلسطینی در زندان‌های اسرائیل آزاد می‌شوند. زندانیان فلسطینی شامل شیخ احمد یاسین، مؤسس حماس نیز می‌شد.

واکنش به توافق جبریل چه بود؟

دولت اسرائیل این توافق را تقریباً بدون مخالفت تصویب کرد، اما بحث عمومی را پیرامون بهای سنگینی که دولت برای آزادی شمار بسیاری از اسرای فلسطینی پرداخت کرد، برانگیخت. بنیامین نتانیا هو، که آن زمان سفیر اسرائیل در سازمان ملل متحد بود، بعدها در کتابش، مکانی زیر آفتاب، در سال ۱۹۹۳ نوشت: «از همان ابتداء توافق جبریل را ضربه مهلکی به تمام تلاش‌های اسرائیل برای تحکیم یک جبهه بین المللی علیه تروریسم می‌دانستم. چگونه اسرائیل می‌تواند برای ایالات متحده و غرب مؤظه کند که سیاست تسلیم نشدن در برابر تروریسم را در پیش بگیرد، در حالی که خود این چنین شرم‌آور تسلیم می‌شود؟»

و یوال دیسکین، که در آن زمان افسر شین بت در منطقه بود و سپس رئیس شین بت شد، در سال ۲۰۱۴ گفت : «انتفاضه اول تا حد زیادی در نتیجه آزادی زندانیان در معامله جبریل رخ داد.»

اعضای ارشد سرویس‌های امنیتی اسرائیل گفتند که توافق جبریل تا حدی باعث انتفاضه اول شد (در اینجا در

نومبر ۱۹۹۳ در شهر غزه نشان داده شده است)(AFP)

در فبروری ۱۹۸۶، سربازان اسرائیلی راهامیم الشیخ و یوسی فینک از سوی حزب‌الله در جنوب لبنان دستگیر شدند. اجساد آن‌ها در سال ۱۹۹۶ بر اساس توافقی بازگردانده شد که همچنین منجر به آزادی ۲۲ زندانی شد. چند ماه بعد دستورالعمل (هانیبال) از سوی سه تن از اعضای فرماندهی شمال نوشته شد: یوسی پلد، رئیس وقت فرماندهی، گبی اشکنازی، افسر کل فرماندهی و یاکوب آمیدور، افسر فرمانده امنیتی. در سال ۲۰۰۳، پلد به روزنامه هآرتص گفت: «ربودن سربازان یک موضوع داغ در فرماندهی شمال بود و در آن زمان یک دستورالعمل شفاهی وجود داشت که می‌گفت باید به هر قیمتی از آدم‌ربانی جلوگیری کنید.»

متن بخشنامه هانیبال چیست؟

متن این دستورالعمل هرگز از سوی ارتش اسرائیل منتشر نشده است، اما گمان می‌رود در طول سال‌ها چندین بار تحول یافته است. در ابتداء، در درجه نخست به صورت شفاهی میان سربازان و رهبران آن‌ها ابلاغ می‌شد. اصول اساسی آن عبارتند از:

— هنگام ربودن پرسنل نظامی اسرائیل، هدف اصلی نجات سرباز است، حتی اگر در این رومند مجروح شود.
— برای متوقف کردن آدم‌ربانان، مثلاً با تیراندازی به وسیله نقلیه آن‌ها، باید از تیراندازی با سلاح‌های سبک استفاده کرد. اگر این کار موفقیت‌آمیز نبود، باید خود آدم‌ربانان را از بین ببرند، مثلاً با یک تکتیرانداز، حتی اگر این باعث آسیب به سرباز ربوده شده شود.

- هر کاری که ممکن است برای توقف وسیله نقلیه انجام دهید. اجازه ندهید فرار کند. به گفته آسا کاشر، که منشور اخلاقی ارتش اسرائیل را نوشته است، دستورالعمل عبارت بود از: «یک سرباز مرده بهتر از یک سرباز اسیر است.»

تنها در اوایل دهه ۲۰۰۰ بود که سانسور نظامی اسرائیل اجازه داد وجود این دستورالعمل در رسانه‌های این کشور منتشر شود، از آن پس تاکنون بیش‌تر مورد بحث قرار گرفته است.

چرا به آن دستورالعمل هانیبال می‌گویند؟

آمیدور، یکی از نویسندگان این دستورالعمل گفت که نام این دستورالعمل «به طور تصادفی انتخاب شد و هیچ معنای خاصی ندارد.»

اما در سال ۲۰۰۳، یوری انوری، ژورنالیست اسرائیلی، گزارش داد که این نام عمداً انتخاب شده است. هانیبال یک فرمانده و دولتمرد کارتاژی اهل تونس امروزی بود که در جریان جنگ دوم امپراتوری پونیک (کارتاژ) با رومیان جنگید. مشهور است که او نیروهای خود، از جمله فیل‌های جنگی را بر فراز کوه‌های آلپ به حرکت درآورد تا به روم حمله کند. هانیبال در سال ۱۸۱ قبل از میلاد خودکشی کرد تا به دست رومیان نیفتد.

نخستین بار چه زمانی از دستورالعمل هانیبال استفاده شد؟

در فبروری سال ۲۰۰۰، یک نیروی گشتی اسرائیل در منطقه مزارع شبعا در نزدیکی مرز اسرائیل و لبنان مورد حمله رزمندگان حزب‌الله قرار گرفت. سه سرباز اسرائیلی اسیر شدند.

نیروهای اسرائیلی که ربایندگان را دنبال می‌کردند، این دستورالعمل را به کار بردند و به سمت خودروهای حزب‌الله آتش گشودند. بعد یوسی رفالوف، فرماندهی که فرمان آتش را صادر کرد گفت که وقتی جیب را دیدم، متوجه شدم که سربازان دیگر زنده نیستند.

اجساد این سربازان طی معامله‌ای در سال ۲۰۰۴ در ازای دست کم ۴۳۰ زندانی و اجساد ۵۹ لبنانی که از طرف اسرائیل کشته شده بودند، به اسرائیل بازگردانده شد.

دستورالعمل هانیبال در ۷ اکتوبر چگونه مورد استفاده قرار گرفت؟

ارتش اسرائیل برای حمله سحرگامی حماس در ۷ اکتوبر که در پایان تعطیلات سیمچات تورات رخ داد، آماده نبود. ارتش اسرائیل و نیروی هوایی در تلاش بودند تا واکنش نشان دهند. نوب اِرس، یکی از مقامات ارشد سابق نیروی هوایی اسرائیل گفت که «دستورالعمل وسیع هانیبال» در آن روز به کار گرفته شد.

یکی از منابع به هارتس گفت: «تشنج دیوانه‌واری وجود داشت»، «هیچ‌کس سرنخی در مورد تعداد افراد ربوده شده یا محل حضور نیروهای ارتش نداشت.»

گذرگاه اِربز (معبور بیت حانون) در شمال غزه چندین بار مورد حمله ارتش قرار گرفت، همچنین پایگاه نظامی ریم، مقر لشکر غزه ارتش اسرائیل در جنوب اسرائیل. در هر دو محل، سربازان اسرائیلی در زمان حملات نیروهای خودی حضور داشتند: ارتش گفته است که نمی‌داند آیا سربازان خود را کشته است یا خیر.

آتش شدید (ارتش) اسرائیل همچنین حصار بین اسرائیل و غزه را هدف قرار داد. به گفته یک منبع امنیتی که با هارتس صحبت می‌کرد، ابتداء به سربازان دستور داده شد که «هیچ وسیله نقلیه‌ای نباید اجازه ورود مجدد به نوار

غزه را داشته باشد.» سپس فرمان «تبدیل منطقه حصار به منطقه نابودی» صادر شد. در شب دستور داده شد که «به سمت هر کسی که به منطقه [حصار] نزدیک می‌شود، آتش گشوده شود.»

کیبوتز بیرئ: ارتش اسرائیل در ۷ اکتوبر ۲۰۲۳ به خانه‌ای که گروگان‌ها در آن نگهداری می‌شدند، شلیک کرد.

(رویترز)

در اپریل ۲۰۲۴، ارتش اسرائیل یافته‌های خود را در مورد کشته شدن اسیر اسرائیلی، افرت کتز، منتشر کرد. در گزارش آمده است: «در جریان نبرد و حملات هوایی، یکی از هلیکوپترهای رزمی که در درگیری شرکت داشت، به سمت یک خودروی حاوی تروریست‌ها شلیک کرد - و در نگاهی به گذشته ... گروگان‌ها را نیز شامل می‌شد ... بیش‌تر تروریست‌هایی که خودرو را می‌گرداندند، در نتیجه تیراندازی کشته شدند و ظاهراً افرت کتز نیز کشته شد.»

سرتیپ ارتش، باراک هیرام، در مصاحبه‌ای با نیویورک تایمز در ماه دسمبر (۲۰۲۳) گفت که فرمان داد گلوله‌های تانک به سمت خانه‌ای شلیک شوند، زیرا مذاکرات دیگر به پایان رسیده بود. «حمله کنید، حتی به قیمت تلفات غیرنظامیان.» تنها دو گروگان جان سالم به در بردند.

در ماه جون گزارشی از سوی کمیسیون مستقل تحقیقات بین‌المللی سازمان ملل متحد (سی او آی) اعلام کرد که حداقل ۱۴ اسرائیلی، احتمالاً به طور عمدی، به وسیله ارتش اسرائیل کشته شدند. در این گزارش با اشاره به یکی از ساکنان کیبوتز که به دست رزمندگان فلسطینی از آنجا ربوده شده بود، آمده است: «یک زن اسیر در حالی که از نیر اوز به سمت غزه برده می‌شد، بر اثر شلیک بالگرد اسرائیلی کشته شد.»

آیا از دستورالعمل هانیبال در موارد دیگری هم استفاده شده است؟

مهم‌ترین موارد پیشین که از این دستورالعمل استفاده شده است، در جریان جنگ بین اسرائیل و حماس در تابستان سال ۲۰۱۴ بود.

در اول اگست، پس از این‌که هادار گولدین به وسیله حماس به اسارت گرفته شد، تصمیم گرفته شد که از این دستورالعمل استفاده شود. در تلاش برای جلوگیری از آدم‌ربایی، ارتش اسرائیل تصمیم گرفت تا رفح را زیر آتش و

بمباران سنگین قرار دهد که منجر به کشته شدن ۱۳۵ فلسطینی، از جمله ۷۵ کودک شد. بعدها این روز، به روز «جمعه سیاه» معروف شد.

جسد یک مرد فلسطینی پس از حمله هوایی اسرائیل در ۱ اگست ۲۰۱۴ به بیمارستان النجار در رفح غزه رسید
(AFP)

در گزارش بعدی مشترک **عفو بین الملل** و (گروه تحقیقی) **معماری جنائی**، اسرائیل به ارتکاب جنایت جنگی متهم گردید. جسد **گولدین** هنوز در دست حماس است.

در جون ۲۰۰۶، سرباز اسرائیلی، **گیلعاد شلیط**، در جریان یورش حماس به **کرم شالوم** در نزدیکی جنوب غزه ربوده شد. یک گزارش نظامی بیان کرد که یک ساعت از حمله اولیه تا فعال شدن فرمان هانیبال که منجر به شکست آن شد، گذشت. در اکتوبر ۲۰۱۱، شلیط با ۱۰۲۷ زندانی فلسطینی، از جمله **یحیی سنوار**، رهبر حماس مبادله شد. در سال ۲۰۰۹ دستور العمل هانیبال در **عملیات سرب گداخته** در مورد غزه اجراء شد. سربازان اسرائیلی برای جلوگیری از استفاده از آن به عنوان اهرمی در مذاکرات آتی گروگان‌ها، به خانه‌ای که جسد یکی از هم‌قطاران کشته شده‌شان در آن بود، شلیک کردند.

در مورد دیگری، در دسمبر ۲۰۰۹، **یاکر بن ملک**، پس از تلاش برای ورود به گذرگاه غزه در گذرگاه اِرز به ضرب گلوله کشته شد. او پیش از مرگش به دلیل بیماری روانی تحت درمان قرار گرفته بود و به گفته خانواده‌اش در تلاش بود تا **گیلعاد شلیط** را آزاد کند.

واکنش به دستور العمل هانیبال در داخل اسرائیل چگونه بود؟

موضوع اخلاقی بودن این دستور العمل از زمان آشکار شدن وجود آن در اسرائیل مورد بحث بوده است. در سال ۲۰۰۳، **خانیم آوراهاام پدر بنی**، یکی از سربازانی که در سال ۲۰۰۰ در جریان یک اقدام به آدم‌ربائی کشته شد، به روزنامه هآرتص گفت: «تصمیم به این که یک سرباز دوستش را اعدام کند، تکان دهنده است. درست است که در آدم‌ربائی‌ها، دو راهی سختی از نظر بهائی که دولت خواهد پرداخت وجود دارد. اما هر قدر هم که سخت باشد، من یک پسر اسیر را به یک پسر مرده ترجیح می‌دهم.»

کاشر در سال ۲۰۱۵ به روزنامه معاریو گفت که در حین عملیات تیغه حفاظتی یک سرباز کشته شد، زیرا دستورالعمل هانیبال به اشتباه اعمال شده بود. وی گفت: «روش هانیبال در یک سند بسیار طبقه‌بندی شده می‌گوید که اگر عمل شما قطعاً سرباز را می‌کشد، نباید این روش را فعال کنید.» و افزود: «ارزش جان سرباز بیشتر از ارزش خنثی کردن آدمربائی است.» در پایان این مرحله نیز رهنمودهایی برای شلیک وجود دارد و به طور خاص بیان شده است و من آماده ام از آن نسخه‌ها نقل کنم: «ارزش جان سرباز، از ارزش خنثی کردن آدمربائی بیشتر است.»

ارتش اسرائیل دستورالعمل هانیبال را «به طور گسترده» برای هدف قرار دادن شهروندان خود در ۷ اکتوبر به کار گرفت

در سال ۲۰۱۶، گادی آیزنکوت، رئیس وقت ستاد ارتش پس از بحث‌های عمومی، فرمان داد این دستورالعمل لغو و بازنویسی شود.

طبق تحقیقات خبرنگاران روئن برگمان و یواو زیتون در شبکه‌های (Y)، در هفتم اکتوبر یکی از دستورات ارتش این بود: «اولویت اصلی برای حمله، منطقه دفاعی و جلوگیری از حملات این است، خروج نیروهای دشمن به نوار غزه نباید مجاز باشد و هر تلاشی باید به هر قیمتی متوقف شود.» روزنامه‌نگاران نام برده ادعا می‌کنند که این رهنمود نشان دهنده استقرار دستورالعمل است، زیرا بسیار شبیه نسخه قدیمی این دستورالعمل است.

پس از هفتم اکتوبر، یاکیل لوی، دانشیار بخش جامعه‌شناسی، علوم سیاسی و ارتباطات در دانشگاه آزاد اسرائیل در روزنامه هآرتص نوشت: «تصمیم دولت برای حمله به غزه علی‌رغم حضور گروگان‌ها در مکان‌های بمب‌گذاری شده را می‌توان تمدید «دستورالعمل هانیبال» در نظر گرفت که تلاشی برای خنثی کردن ادامه اسارت حتی به قیمت به خطر انداختن جان گروگان‌ها است.»

اما برخی در اسرائیل هنوز از این دستورالعمل حمایت می‌کنند.

در سال ۲۰۱۳ کتاب آئین اخلاقی ارتش یهودی، خاخام الازار گلدشتاین و ایدو رشنیتز، منشور اخلاقی ارتش اسرائیل را بر مبنای قوانین یهودی تفسیر می‌کنند (این کتاب هیچ اعتبار رسمی ندارد). آن‌ها نتیجه گرفتند: «عملیات نظامی با هدف نجات سرباز ربوده شده یا آسیب رساندن به آدمربایان، با وجود نگرانی از آسیب رساندن به سرباز ربوده شده، طبق قوانین یهود، مجاز است.»

آمیت سگال، مفسر سیاسی و روزنامه‌نگار اسرائیلی در سال ۲۰۱۴ در مورد این دستورالعمل پس از **جمعه سیاه** نوشت: «در معامله شلیط، اسرائیل تسلیم رابطه برقرار شده از سوی حماس شد: یک اسرائیلی به اندازه هزار فلسطینی ارزش دارد. شما می‌توانید با آن موافق باشید، می‌توانید با آن مخالفت کنید، اما نمی‌توانید هم‌زمان هر دو را بخواهید. آیا [اگر] قبول کردید که جان یک اسرائیلی معادل جان هزار فلسطینی ارزش دارد؟ بعد شکایت نکنید که ۱۵۰ فلسطینی در تعقیب یک آدم‌با کشته شدند.»

۲۱ آبان - عقرب - ۱۴۰۳